

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА ВИКЛИКИ

DIGITALIZATION OF LOCAL GOVERNMENT: MAIN ADVANTAGES AND CHALLENGES

Роговенко О.В., к.ю.н.,
доцент кафедри адміністративного та інформаційного права
Сумський національний аграрний університет

Лиховид А.В., студентка II курсу магістратури юридичного факультету
Сумський національний аграрний університет

У статті проведено дослідження питання цифровізації органів місцевого самоврядування, здійснено аналіз основних тенденцій на прикладі України як у вже втілених проєктах, так і в законодавчих ініціативах. Було висвітлено різні програми, які направлені на поширення та покращення рівня цифровізації в різних українських регіонах.

Детально було розглянуто основні переваги цифровізації діяльності органів місцевого самоврядування для громадян та службовців органів місцевої влади, до яких належать: підвищення комфорту отримання послуг, сприяння прозорості надання послуг на місцях, автоматизація послідовності виконання завдань, підвищення ефективності співпраці між різними інстанціями, концентрація витрат на важливіх групах, покращення та доступність волевиявлення громадян через основні риси електронної демократії.

Також увагу приділено основним викликам, які на сучасному етапі є вагомими перешкодою для активної цифровізації в контексті непереборних світових процесів. В статті розглянуто ключові недоліки, які виникли у системі формування основних завдань цифровізації, а саме: низька доступність швидкісного Інтернету громадянам більшості сільських та селищних громадах, недостатня цифрова освіченість старшого покоління та формування «внутрішнього менталітету», неготовність місцевих службовців швидко опанувати та використовувати цифрові технології в своїй роботі, захист необхідних даних, внутрішніх систем. Також були розглянуті проблемні напрями для органів місцевого самоврядування. Виходячи з цього, було вирішено, що цифровізація не може відбутися швидко та без проблемних аспектів, які формують виклики для сучасної системи органів місцевого самоврядування.

Зроблено висновок, що питання діджиталізації місцевого самоврядування є актуальним, оскільки суспільство дедалі більше застосовує цифрові технології в усіх доступних сферах життя, а взаємодія з державою не є виключенням.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, цифровізація, досвід, трансформація, автоматизація, додаток, переваги, виклики, актуальність, цифрова грамотність.

The article investigated the issue of digitalization of local self-government, analyzing the main trends in Ukraine, both in already implemented projects and in legislative initiatives. Various programs aimed at spreading and improving the level of digitalization in different regions of Ukraine were highlighted.

The main advantages of digitalization of local self-government activities for citizens and local government officials were discussed in detail, which included: increasing the comfort of receiving services, promoting transparency in local service delivery, automating the sequence of tasks, improving the efficiency of cooperation between different instances, focusing costs on important groups, improving and accessibility of the expression of will of citizens through the main features of e-democracy.

Attention was also paid to the main challenges, which at the present stage are a significant obstacle to active digitalization in the context of insurmountable global processes. The article considers the key shortcomings that have emerged in the system of formation of the main tasks of digitalization, namely: the low availability of high-speed Internet to the citizens of most rural and rural communities, the lack of digital education of the older generation and the formation of an "internal mentality", the unpreparedness of local employees to quickly master and use digital technology in their work, the protection of necessary data, and internal systems. The problem areas for local governments were also considered. On this basis, it was decided that digitalization cannot happen quickly and without the problematic aspects that form the challenges to the modern system of local self-government.

It was concluded that the issue of digitalization of local government is relevant, as society increasingly applies digital technology in all available spheres of life, and interaction with the state is no exception.

Key words: local self-government bodies, digitalization, experience, transformation, automation, application, advantages, challenges, relevance, digital literacy.

Постановка проблеми. Цифровізація діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування є питанням часу, яке обов'язково вирішиться на користь сучасних технологій. Попри доволі стрімкий прогрес існують значні недоліки у системі формування основних засад цифровізації, які потребують більш детального розгляду та приведення значної кількості переваг, які могли б мати позитивний вплив як на працівників відповідного сектору, так і існуючих противників такого підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питання цифровізації органів місцевого самоврядування є доволі актуальним серед вітчизняних та зарубіжних вчених, які аналізують наявні приклади застосування нових технологій державами, їх вплив на діяльність виконавчого сектору та знаходять перспективи у взаємодії держав зі своїми громадянами. Також аналізуються і виклики, які можуть спонукати держави до більш детальної розробки стратегій та поширення діджиталізації серед населення.

Постановка завдання. Цифровізація місцевого самоврядування потребує більше уваги як з боку державного апарату, так і з боку громадян, які часто не прагнуть застосувати технології в питаннях взаємодії з державою. Тому важливим завданням є аналіз переваг, які можуть перекопати переважаючу більшість суспільства в позитивному їх використанні, а також виокремити основні виклики для подальшої ефективної боротьби з ними.

Виклад основного матеріалу. Зараз суспільство перейшло в активну фазу цифрової трансформації, яка має доволі широкий спектр впливу та взаємодії з різними сферами суспільного життя. Поступове впровадження інновацій в економіці, науці, освіті та інших галузях підштовхнуло і держави взяти до уваги технології, які зможуть багато в чому полегшити взаємодію між ними та громадянами.

Україна також активно долучається до процесів цифровізації, про що може свідчити запуск додатку «Дія», до якого долучилися вже 18 мільйонів користувачів станом на кінець серпня 2022 року [1]. Сам застосунок був випущений

ний в кінці 2019 року в якості бета-версії, а вже в лютому 2020 року його було реалізовано повноцінно з презентацією доступних функцій та послуг. «Дія» була розроблена та представлена Міністерством цифрової трансформації України як приклад перших кроків на шляху до створення та розвитку «цифрової держави», яка зможе зібрати в собі все необхідне для ефективного забезпечення всіх запитів громадян у різних питаннях [2]. Сьогодні додаток дає доступ до більшості документів громадян (паспорт, закордонний паспорт, водійське посвідчення, студентський квиток тощо) та певного переліку послуг (сплата податків та штрафів, відкриття ФОП та інші).

Кількість користувачів, у свою чергу, підтверджує доцільність та актуальність використання цифрових технологій у житті держави та її громадян, що сприятиме більш швидкому вирішенню великої кількості питань та зменшення навантаження на доступні системи. Значну роль у всіх цих процесах також відіграють органи місцевого самоврядування, які напряду впливають на їх перебіг, надають необхідну інформацію та фактично є першою інстанцією, до якої громадянин може звернутися за інформацією або послугами.

Актуальність цифровізації місцевого самоврядування також закладена в Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки. В стратегії вказується, що наразі низький рівень конкурентоспроможності регіонів однією із своїх причин має саме доволі посередній рівень цифровізації та цифрової обізнаності на місцях. Тому серед пріоритетів регіонального розвитку також вказується підвищення якості та забезпечення доступності для населення послуг, що надаються органами державної влади та органами місцевого самоврядування, незалежно від місця проживання, зокрема на засадах цифровізації [3]. Так держава підкреслює зростаючу роль діджиталізації у життєдіяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування соціальної інфраструктури, внутрішнього туризму, середньої освіти тощо.

Так, на території України діють різні програми, які направлені на поширення та покращення рівня цифровізації в різних українських регіонах. Одним із прикладів є Програма EGAP, одним із напрямків якої є цифровізація регіонів. Вона сприяє розвитку та підвищенню інституційної спроможності органів місцевого самоврядування, їх компетенцій серед сучасних запитів громадян, активізації та підвищенню комунікації між владою та громадянами для прийняття рішень, покращенню роботи ЦНАПів, підвищенню цифрової грамотності та забезпечення цифрової безпеки на рівні громад [4].

Звичайно, формування реєстрів, матеріально-технічної бази та інших інформаційних платформ для впровадження цифровізації на місцях є основними умовами її реалізації, проте сьогодні для громад України в цьому можуть відображатися як переваги, так і недоліки. Цілоком зрозумілими у даному випадку є переваги, оскільки їх доволі легко сформувати в контексті діджиталізації всього суспільства, особливо, молодих поколінь. Вони здатні більш швидко та легко підлаштовуватись під створені умови, знаходити в них плюси та вилучати максимальну користь. Загалом, до переваг цифровізації органів місцевого самоврядування варто віднести:

1. Підвищення комфорту отримання послуг. Споживачі в сучасному суспільстві звикли швидко та легко отримувати товари та послуги, що поступово почало поширюватися і на державні послуги. Цифрові процеси дають можливість громадянам доступ до необхідної інформації чи послуг у будь-якому зручному місці для них та у будь-який зручний час. Завдяки цифровізації, органи місцевого самоврядування зможуть швидше обробляти запити через розроблений алгоритм, охоплювати більшу кількість залучених громадян.

2. Сприяє прозорості надання послуг на місцях. Автоматизовані робочі процеси сприяють прозорості надання

послуг через автоматичне сповіщення учасників кожного необхідного етапу. Завдяки цьому, зменшиться кількість потенційних домовленостей, оскільки занесена до бази інформація швидко оброблюється та формується у чітко сформовану відповідь або послідовність дій для виконання повноцінної послуги. Розміщення інформації в загальнодоступних базах даних також економить час і гроші урядових установ, витрачені на виконання запитів відкритих даних [5].

3. Автоматизує послідовність виконання завдань. У свою чергу, автоматизація призводить до скорочення часу на виконання тих чи інших дій на різних рівнях. Цифрові робочі процеси дозволяють державним службовцям відстежувати прогрес проекту, помічати проблемні питання, сповіщати потрібних людей про перебіг виконання задачі і створювати нагадування, щоб завдання не зупинилися через непорозуміння між відділами. Цифрові форми, заповнені громадянською та працівниками, автоматично заповнюють бази даних інформацією, зменшуючи потребу в ручному введенні даних [5].

4. Підвищення ефективності співпраці між різними інстанціями. За рахунок цифровізації даних, будь-який орган має більш швидкий доступ до необхідної інформації, що автоматично збільшує час на її вивчення. У свою чергу, різні інстанції зможуть формулювати запити один до одного тільки по важливим та проблемним питанням, відповіді на які потребують більш ретельного дослідження. Це сприятиме скороченню монотонної відповіді на схожі між собою запити або надання тієї ж інформації для різних представників [6].

5. Концентрація витрат на важливих групах. Замість постійних витрат на папір чи інші матеріальні забезпечення, установа може скоротити їх до елементарної підтримки обладнання, закладання резерву на покупку нового у випадку поломки, ремонту тощо. Відтак, може зрости відсоток витрат для оплати праці, що дозволить працівникам більш вмотивовано виконувати свою роботу.

6. Покращення та доступність волевиявлення громадян через основні риси електронної демократії. Прикладом волевиявлення та підняття актуальних питань серед жителів громади на сьогодні є інструмент «Петиції», в майбутньому це також може бути голосування на всеукраїнських чи місцевих виборах, вирішення внутрішніх питань громади тощо. Це дасть можливість у більш зручний спосіб для жителів громад формувати запити до представників влади, вирішувати питання, не прив'язуючись до конкретного місця.

Звісно, всі переваги можна характеризувати по різному і якщо для когось це дійсно корисний етап, то для когось цифровізація може стати серйозним викликом, який складно буде здолати за короткий проміжок часу. Загалом, такі виклики і формують певний перелік недоліків, які значно гальмують впровадження цифрових технологій у загальне користування органами місцевої влади. Тож до загальних викликів варто віднести наступне:

1. Низька доступність швидкісного Інтернету громадянам більшості сільських та селищних громадах. На жаль, Інтернет покриття в Україні поки що не досягло того забезпечення, коли в кожному куточку країни буде швидкісний та стабільний інтернет. Це, у свою чергу, значно сповільнює рівень цифровізації поза містами. Це також призводить до того, що жителі сільських та селищних громад не так часто використовують мережу Інтернет задля вирішення своїх питань, які можуть бути пов'язані з органами місцевого самоврядування, і не стимулює їх бажання застосовувати переваги цифровізації [7, с. 97].

2. Недостатня цифрова освіченість старшого покоління та формування «внутрішнього менталітету». Звичайно, старше покоління потребує більше часу для вивчення та використання цифрових технологій, тому для них такі процеси своєю швидкістю розвитку та змін стають більш

чужими. А це часто призводить до заперечення нових технологій та схиляння до використання вже звичних процесів. У сільських і селищних громадах до цього також можна додати формування колективної звички взаємодії з органами місцевого самоврядування, що цілком їх задовольняє та не потребує радикальних змін, оскільки може призвести до ускладнень.

3. Неготовність місцевих службовців швидко опанувати та використовувати цифрові технології в своїй роботі. Через те, що в більшості громад подібні посади поки займають люди старшого віку, таке питання є актуальним, але воно зможе вирішитися з плином часу. Воно охоплює питання цифрової грамотності та гнучкості державного службовця, які дозволять йому швидко та ефективно залучати цифрові технології. Але доволі часто від цього відмовляються на місцях та продовжують працювати у звичному режимі з мінімальним застосування технологій. Це призводить до того, що в різних установах збільшується розрив між більш обізнаними працівниками, які використовуються нові технології, та тими, хто відмовляється їх приймати.

4. Захист необхідних даних, внутрішніх систем. Сьогодні цифровий простір не є однозначно безпечним місцем для багатьох громадян, у тому числі, і органів державної влади та місцевого самоврядування. Це стосується частих кібер-атак, які можуть здійснюватися з метою виведення системи з ладу, видалення інформації тощо. Сьогодні, коли Україна стикнулася з повномасштабним вторгненням з боку Російської Федерації, цифровий фронт також може зазнавати нападів з метою блокування роботи всіх можливих органів як на місцях, так і на всеукраїнському рівні [8].

На нашу думку, найбільш проблемним напрямком для органів місцевого самоврядування є питання цифрової

грамотності серед працівників апарату, оскільки часта неготовність до змін призводить до умовного бойкоту з боку працівників до нововведень. Відтак важливим фактором залишається вік державних службовців, що значно може вплинути на їх рівень сприйняття нової інформації та способу виконання вже звичної їм роботи. Тим не менш, варто відмітити активний розвиток цифровізації у внутрішніх системах органів місцевого самоврядування, які все більш часто починають взаємодіяти один з одним на рівні цифрової комунікації. Це є позитивною ознакою того, що повноцінна цифровізація можлива не тільки у житті пересічного громадянина, але усієї структури органів місцевого самоврядування та, відповідно, державної влади загалом.

Висновок. Таким чином, цифровізація місцевого самоврядування сьогодні є доволі актуальним питанням, оскільки суспільство дедалі більше застосовує цифрові технології в усіх доступних сферах життя, а взаємодія з державою не є виключенням. Всі наведені вище переваги цифровізації демонструють бажання громадян полегшити та скоротити час на здійснення запитів чи отримання послуг від органів місцевого самоврядування, мати доступ до інформації у будь-якому зручному місці, скоротити кількість монотонної роботи для службовців, концентруючи їх на більш важливих питаннях, які потребують значно ретельнішого вивчення. Проте цифровізація не може відбутися швидко та без проблемних аспектів, які формують виклики для сучасної системи органів місцевого самоврядування. Це стосується низької цифрової грамотності в багатьох регіонах, не повного стабільного Інтернет-покриття та страху в питаннях повноцінного захисту даних від кібер-атак.

ЛІТЕРАТУРА

1. У додатку «Дія» вже 18 мільйонів користувачів, – Мінцифри. БізнесЦензор: веб-сайт. URL: <https://biz.censor.net/n3362640> (дата звернення: 29.08.2022 р.)
2. Державні послуги онлайн. Дія: веб-сайт. URL: <https://diia.gov.ua/>
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.08.2022 р.)
4. Цифровізація регіонів. EGAP: веб-сайт. URL: <https://egap.in.ua/componenty/tsyfrovizatsiia-rehioniv/> (дата звернення: 29.08.2022 р.)
5. 11 Benefits of Digital Transformation for Local Government. GovPilot: веб-сайт. URL: <https://www.govpilot.com/blog/benefits-of-digital-transformation-for-local-governments>
6. Benefits of Digital Government Services. GovOS: веб-сайт. URL: <https://govos.com/blog/benefits-of-digital-government-services/> (дата звернення: 30.09.2022 р.)
7. Бородін Є., Піскоха Н., Демощенко Г. Проблеми і переваги цифровізації місцевого самоврядування. *Аспекти публічного управління*. 2021. № 4. Т. 9. С. 95 – 103. URL: <file:///D:/Downloads/892-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-1321-1-10-20211028.pdf> (дата звернення 30.08.2022 р.)
8. Four digital, data and technology challenges slowing local government evolution. MadeTech: веб-сайт. URL: <https://www.madetech.com/blog/four-challenges-slowing-local-government-evolution/> (дата звернення 30.08.2022 р.)